

Oversigt over supplerende oplysninger i sagen om etablering af lavbundsprojektet Kragsskovhede

Supplerende oplysninger modtaget i perioden juli 2024 – marts 2026

Bemærkning SGAV	Svar fra bygherre
<p>Projektgrænsen bør afsættes så den omfatter alle de nødvendige tiltag der foretages i forbindelse med projektgennemførelsen, da der skal miljøvurderes på alle de påvirkninger der kan være i forbindelse med projektet.</p> <p>Da der foretages tiltag i grøfter mellem de to delområder, bør disse områder indgå i projektets afgrænsning. Bygherre bedes afsætte den korrekte afgrænsning for projektet.</p>	<p>Der foretages ikke tiltag i eksisterende grøfter udenfor det indtegnede projektområde, men der graves to nye grøfter udenfor projektområdet. Den projektgrænse, den tekniske forundersøgelsesrapport viser, er det område, som Landbrugsstyrelsen har givet tilskud til, og som viser den afvandingsmæssige påvirkningsgrænse. Det er korrekt, at der etableres to nye grøfter udenfor projektområdet, men de påfører ikke arealerne udenfor projektgrænsen en ændret afvandingsmæssig status eller dyrkningsværdi. Grøfterne er imidlertid beskrevet og vurderet i detailprojektet sammen med de øvrige tiltag. Nyt projektkort, med de to nye grøfter som nyt del-projektområde nr. 3 er vedlagt (bilag 1.3).</p>
<p>SGAV bemærker, at der ikke er foretaget en vurdering af om projektet indebærer risiko for påvirkning af målsatte grundvandsforekomsters tilstand.</p> <p>Der skal redegøres for grundvandsforekomsters nuværende tilstand samt hvordan grundvandsforekomsterne forventes påvirket, såvel i anlægsfasen som efter projektets gennemførelse, herunder en vurdering af hvilke eventuelle ændringer det ville kunne medføre for forekomsternes tilstand for så vidt angår kemisk tilstand og kvantitativ tilstand.</p> <p>SGAV gør opmærksomt på at der skal foretages en vurdering af risiko for direkte eller indirekte påvirkning af vandforekomster, der medfører, at aktuel tilstand forringes, eller at fastlagte miljømål ikke kan opnås, jf. lov om vandplanlægning. Det er derfor afgørende, at ansøgningsmaterialet redegør for påvirkning af overfladevandområder og grundvandsforekomster samt havområder i tilstrækkelig grad til, at SGAV kan vurdere, om en tilladelse vil være i overensstemmelse med § 8 i indsatsbekendtgørelsen.</p>	<p>Der er redegjort for forholdene i miljøvurderingsnotatet fremsendt af Frederikshavn Kommune i e-post af 15/11-2023 med titlen "Notat miljøvurdering Kragsskovhede 25.09.2023" (bilag 1.5).</p>

<p>Bygherre bedes oplyse af hvem, på hvilket tidspunkt og med hvilket formål og med hvilken metode feltbesigtigelserne er udført.</p>	<p>Feltbesigtigelserne er foretaget af rådgiver på opgaven dvs. Envidan i forbindelse med forundersøgelsen. Forundersøgelsen fandt sted i perioden 15. juni 2021 til aflevering af rapporten i august 2022, dvs. feltbesigtigelse har fundet sted indenfor dette tidsrum. Metoden for feltundersøgelse er ikke specificeret i kontrakten med Envidan, Naturstyrelsen vil derfor vende tilbage efter ferien vedr. metode. Bygherre har besigtiget de skovbevoksede tørvemoser hhv. inde i og nord for projektområdet i april 2023. Der er indhentet en naturudtalelse fra Frederikshavn Kommune d. 9. august 2022 (vedlagt bilag 1.6) i forbindelse med forundersøgelsen. Formålet med besigtigelserne har været at opnå et godt grundlag for beskrivelsen af de eksisterende forhold og evt. mulige påvirkning eftersom det er Naturstyrelsens erfaring, at det efterspørges af SGAV.</p> <p>Envidan har i forbindelse med forundersøgelsen og detailprojekteringen foretaget en feltbesigtigelse af de relevante naturområder. Der er ikke anvendt en bestemt metode ved besigtigelsen, da formålet ikke var at ale konkrete artsregistreringer, men i stedet at få bekræftet de eksisterende oplysninger fra Danmarks Miljøportal. Samtidigt var formålet med besigtigelsen at af- eller bekræfte forekomst af de relevante naturområder, hvor det bl.a. blev observeret at ikke alle de registrerede søer var tilstede.</p>
<p>Har bygherre været i dialog med kommunen vedr. registrering af § 3-søen, der ikke længere eksisterer?</p>	<p>Registreringen af beskyttet natur er vejledende. I forbindelse med tilladelse efter Naturbeskyttelsesloven, vil Kommunen afgrænse det konkrete område som beskyttet eller ikke, herunder stille evt. vilkår i forbindelse med tilladelsen. Kommunen har lavet udkast til tilladelser, som er tilsendt SGAV ved indsendelsen af den samlede sag d. 15/11-2023. Naturstyrelsen har d. 12. juli 2024 kontaktet Kommunen specifikt om søen, og fået vedlagte svar, der meddeler at sø-registreringen er en fejl.</p>
<p>Det er indsat tabeller fra basisanalysen for området og derfor fremgår ikke alle udpegningsarter og naturtyper jf. det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-område nr. 3 (2021-2027) af figur 2-12 side 19. De udpegningsarter der mangler er hhv. natravn og hedelærke i F6 og naturtypen kransnålealgesø (3140) i H3. Da der skal redegøres for potentielle påvirkninger i anlægs- og driftsfasen af samtlige udpegede arter og naturtyper, bliver der her gjort opmærksomt på tabellernes mangler.</p>	<p>I detailprojektets afsnit 4.6.1 p. 61-62 er der redegjort for påvirkning på natravn og hedelærke. Kransnålealgesø er ikke forekommende i eller i nærheden af projektområdet og er derfor ikke vurderet.</p>
<p>Projektets potentielle påvirkning skal vurderes ift. alle de udpegede arter og naturtyper på udpegningsgrund-</p>	<p>Der er fremsendt en opdateret væsentlighedsvurdering (bilag 1.4).</p>

<p>laget for N3, F6. Der savnes derfor en vurdering og redegørelse for påvirkningen af de øvrige arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget og dermed en begrundelse for at de ikke er beskrevet i detailprojektet. Der er for H3 i alt 24 naturtyper og 1 art og for F6 er der 8 arter på udpegningsgrundlaget.</p>	
<p>Hvor i projektbeskrivelse er beskrevet placering af oplagsplads? bygherre bedes redegøre for placering, størrelse, varighed for at den er i brug, evt. retablering efter endt brug og påvirkning på omgivelserne.</p>	<p>Oplagspladsen er en bestående plads som fængslet (lodsejer) bruger til diverse materiel og oplag. Der vil derfor ikke være tale om etablering af en ny oplagsplads og heller ikke ændringer på eller udbedring af den eksisterende, som allerede er en stor befæstet plads på ca. 7.000 m² inkl. bygninger.</p>
<p>Begge delområder afvander til målsatte vandløb. Delområde 1 afvander via Ledet Grøft til Jerup Å (DK-vandområde ID 08037) og delområde 2 afvander primært til Kragsskov Å (DK-vandområde ID 08027_b). Da projektets potentielle påvirkninger på målsatte vandforekomsters kvantitative og kvalitative (kemiske) tilstand skal vurderes og redegøres for, bedes bygherre fremsende dette. Eks. hvad betydning får en mindre afledning af vand til de målsatte vandløb og hvilken påvirkning har gravearbejdet i projektområdet og ved etablering af nye grøfter og røroverkørsler på de nedstrøms liggende målsatte vandløb? og det er vigtigt at bygherres vurderinger er begrundede.</p>	<p>Der er søgt redegjort for forholdene i miljøvurderingsnotatet afsnit 3.A. I anlægsfasen vil der blive opfyldt fra opstrøms ende, og da projektområdet ligger i et nærmest fladt område og på vandskel og udløb til vandløbs-systemer blokeres vil materialevandringen være ubetydelig. Området vil i driftsfase, når grøftesystemet er sat ud af drift, ikke have en afstrømning via vandløbssystemer, men kun vertikalt via grundvand. Det betyder at vandløb nedstrøms ikke påvirkes ud over den manglende vandtilstrømning fra projektområdet.</p> <p>I driftsfasen vil afledningen af vand til de to målsatte vandløb Kragsskov Å og Jerup Å reduceres med tilsammen 18 l/s i gennemsnit.</p> <p>Vandkvalitet vil blive forbedret som følge af ophør med intensiv landbrugsdrift inden for projektområdet og påvirkning fra pesticider og næringsstoffer. Der vurderes ikke at ske nogen væsentlig påvirkning, men alene en understøttelse af det indsatsprogram, der er i medfør af vandområdeplanerne.</p> <p>Kommunen oplyser at bedste vandføringsdata er fra to målinger i hhv. april og september 2015, hvor vandføringen er målt til hhv. 210 og 162 l/s i Kragsskov Å og tallene for Jerup å er hhv. 57 og 40 l/s. En gennemførelse af projektet vil ikke medvirke en reduktion i vandføringen i de nævnte, målsatte vandløb. En genopretning af den naturlige hydrologi i projektområdet via lukning af dræn og grøfter giver ikke anledning til, at der fjernes vand fra oplandet. Hele projektområdets modtager vand via nedbør, og denne vil også falde efter etablering, og nedbørsoverskuddet vil også fremadrettet blive transporteret videre mod vandløbene - nu bare i højere grad i jorden end under de nuværende forhold. Samlet vil det dermed fremadrettet ske en mere naturlig tilførsel af vand til de målsatte vandløb, og dermed vil en gennemførelse af projektet understøtte opnåelse af målsætningerne for de målsatte vandløb.</p>

<p>Bygherre bedes oplyse om det kun er hverdage der foregår anlægsarbejde.</p> <p>Anlægsarbejdet er estimeret til ca. 6 uger. Kan det uddybes hvordan de 6 uger fordeler sig over anlægsperioden på 3,5 måneder? Vil oplagspladsen være i brug i hele anlægsperioden, dvs. 3,5 måned?</p>	<p>Anlægsarbejder kan findes sted på både hverdage og i weekends. Anlægget finder sted i 6 uger i umiddelbar forlængelse af hinanden. Oplagspladsen vil kun blive brugt i disse 6 uger. Oplagspladsen skal bruges til rør til rørunderføring samt til de maskiner, der arbejder i området. Maskinerne vil stå på pladsen udenfor arbejdstid. Oplagspladsen er en allerede eksisterende plads, som lodsejer (Kragsskovhede Fængsel) bruger til redskaber mv. Fra pladsen til nærmeste beboelser er der mere end ca. 2 km. På pladsen og i projektområdet kommer kun fængslets personale og de indsatte. Området er lukket for publikum, da det er fængselsområde. Det vurderes derfor at kørsel i weekender ikke er til gene for publikum eller andre brugere af området.</p>
<p>Der er vist sket en fejl i henvisningen, som er til DK2020-plan for Fredericia Kommune. Bygherre bedes oplyse om tabellen indeholder korrekte oplysninger ift. dette projekt i Frederikshavn Kommune.</p>	<p>Det er en fejl, der skulle stå Frederikshavn Kommune. I DK2020 planen for Frederikshavn Kommune står "omlægning af lavbundsgrunde" nævnt som et virkemiddel.</p>
<p>Supplerende oplysning om § 3-beskyttede vandløb</p>	<p>Envidan (rådgiver) har meddelt følgende vedr. de § 3-beskyttede vandløb:</p> <p>Tre grøfter beskrevet til sløjfning, er udpeget som § 3-beskyttede vandløb. Disse grøfter forløber i den vestlige del af projektområdet. Projekttiltagene for disse grøfter ændres, så de ikke længere sløjfes, men i stedet hæves vandløbsbunden ved at udlægge materiale. Dette vil medføre en tilstandsændring for de § 3 udpegede vandløb, men de bevares som vandløb, da hævnningen tillader en fortsat strømning af vand i dem.</p> <p>Hævningen af vandløbsbunden i de tre grøfter foretages ved at den beskrevne mængde materiale fordeles anderledes i de tre grøfter. Derved er det samme mængde materialer, der skal anvendes. Dermed er der fortsat materialebalance. Dette kan gå op, da der i det oprindelige projektforslag ikke var tale om en fuldstændig opfyldning af de tre grøfter men stedvist en punktvis opfyldning. Hævningen af vandløbsbunden foretages så de tre § 3 beskyttede grøfter får et meget terrænnært forløb, hvor vandspejlet vil ligge helt tæt på terræn. Denne ændring i tiltagene ved de tre § 3 beskyttede grøfter har ingen betydning for konsekvensvurderingen i anlægsfasen, da det er samme mængde materiale, der blot fordeles lidt anderledes. Områder med sårbar natur, hvor det i projektforslaget er beskrevet at færdsel skal undgås, fastholdes uændret.</p> <p>Denne ændring i tiltagene ved de tre § 3 beskyttede grøfter har ingen betydning for konsekvensvurderingen</p>

	gen i driftsfasen. Vandspejlet ved en hævnning af bunden vil give den samme afvandingsmæssige ændring, som beregnet i rapporten. Vandspejlet der indgår i beregningerne i rapporten er lagt meget terrænnært, hvilket er det samme ved en hævnning til meget terrænnære vandløb.
I detailprojektet er afgrænsningen af delområde 1 i figur 2-6 ikke ens med afgrænsningen vist i tidligere figurer. Det samme gør sig gældende på figur 2-17.	Dette er en fejl, det er grænserne på det senest fremsendte projektkort (bilag 1.3), som er gældende, dvs. kortet fig. 2-6 er forkert fsva. delområde 1. Alle vurderingerne i miljøscreeningen er fra ansøgers side gjort på basis af det korrekte projektkort.
På figur 2-9 i detailprojektet ses det, at oplandet til delområde 2 inkluderer 2 § 3-beskyttede søer, hvoraf den ene også er habitatnaturtypen næringsrig sø, samt dele af §3 mose og § 3-eng. Sidstnævnte er også udpeget til habitatnaturtypen surt overdrev. Der bør foreligge en vurdering af, hvorvidt naturtyperne i oplandet vil påvirkes når hydrologien ændres i projektområdet.	Generelt sker der ingen påvirkning af afvandingen udenfor for projektområdet, da det er en præmis for projekterne, at der kun sker afvandingsmæssige ændringer i selve projektområdet. Dermed påvirkes naturarealer i oplandet udenfor projektområde heller ikke. De naturarealer i oplandet til delområde 2 der ligger indenfor projektområdet er beskrevet og vurderet andetsteds.
Der mangler en vurdering af om den frigivelse af MFS der kan ske fra slam og metaller fra landbrugsdriften kan forringe tilstanden i grundvandsforekomsten. Det skal fremgå tydeligt om frigivelsen kan påvirke 20% af grundvandsforekomstens volumen, eller påvirke drikkevandsboringer i nærheden.	Fsva. de arealer, der er spredt slam på (i sin tid pileplantager), så har Kragsskovhede Statsfængsel fulgt datidens regler om udbringning af slam. Fsva. øvrige arealer i landbrugsdriften i projektområdet er reglerne for udbringning af gødning mv. efterfulgt. Lukning af grøfter og vådgøring vil føre til at vandbevægelsen ud af området via grøfter/vandløb reduceres jf. beskrivelsen heraf. Risikoen for mobilisering af MFS fra landbrugsdriften ved vådgøring vurderes inferior i betragtning af projektarealets ringe udstrækning på under 100 ha set i forhold til grundvandsforekomstens areal på hhv. 14.600 ha for den dybe forekomst og 95.000 ha for den regionale forekomst. Det vurderes derfor at projektet ikke vil kunne påføre grundvandet en miljörisiko hverken under anlæg eller drift.
Selvom den §3-beskyttede sø ikke findes ved bygherres besigtigelse af projektområdet kan den stadig være beskyttet gennem § 3 i naturbeskyttelsesloven, idet temporære søer også kan være omfattet af beskyttelsen. Denne registrerede §3-beskyttede sø bør derfor også inddrages i vurderingerne.	Kommunen har oplyst (jf. tidligere fremsendt e-post fra kommunen): "at registreringen af søen er en fejlregistrering som aldrig er blevet rettet. Det har aldrig været en sø, men er bare en lavning i marken, hvor der i våde år står vand i vintermånederne". Medarbejder på Kragsskovhede Statsfængsel gennem 23 år er blevet kontaktet, og han har oplyst, at der aldrig har været en sø.
Hvilken påvirkning har udgravning af nye grøfter samt etablering af 11 rørboer i delområde 3, som afvander til § 3 vandløbet Vieris Å og derfra videre til det målsatte vandløb Kragsskov Å? Der bedes redegjort og vurderet for påvirkningen nedstrøms i vandløbssystemet for både anlægsfasen og driftsfasen.	I anlægsfasen vil der ingen påvirkning ske på de nedstrøms §3 beskyttede vandløb, da selve udgravningen af de nye grøfter og etableringer af rørboer sker tørt. Derved menes, at mens udgravningen pågår er der ikke forbindelse til vandløbene. I driftsfasen ledes den samme vandmængde fra det samme opland som før etableringen af de nye grøfter, hvorved vandmængder

	<p>og næringsstoffer der tilledes de §3 beskyttede vandløb er uændret. Samtidigt vurderes der ikke at ville ske sedimenttilførsel til de §3 beskyttede vandløb fra de nye grøfter, da faldet er lavt og dermed er energien i vandet lav og erosionsrisikoen tilsvarende lav.</p>
<p>I bedes redegøre for tilstandsændringen - hvilken påvirkning har anlægstiltaget på de § 3 beskyttede vandløb i henholdsvis anlægsfasen og driftsfasen?</p>	<p>I e-post af 20/11-2024 er der redegjort for, at der ikke er nogen påvirkning i driftsfasen, fordi bevarelse af vandløbet i et højere niveau i terræn vil givet uændret afvandingsmæssig ændring, da vandløbet allerede i rapporten er beregnet som terrænnært. Dybden af vandløbet vil blive reduceret. I anlægsfasen er der ingen væsentlig påvirkning, da vandstrømningen fortsat vil finde sted under anlægsarbejdet. Vandløbet fremstår i dag som en grøft næsten uden vandløbs-vegetation, derfor er der ikke vandløbsvegetation som vil blive negativt påvirket af materiale-udlægget.</p>
<p>Bliver til- og afløb sløjfet ved ændring af projekttiltag til hævning af vandløbsbund? Der bedes redegjort for påvirkningen af søen i anlægsfasen og driftsfasen ved hævning af bund i Sideløb til Hedegrøften.</p>	<p>Vi antager, at det drejer sig om sø i det vestlige af de to delområder og at det er den sø der ligger i sydvest. Der vil ikke være en påvirkning af denne sø ift. situationen i dag, bortset fra at hævning af vandløbsbunden i vandløbet bevirker, at søen ikke i samme omfang som i dag risikerer at blive udtørret ved lav vandstand i vandløbet.</p>
<p>Der bliver anvendt træspuns i de § 3 beskyttede vandløb jf. projektbeskrivelsen. Vil det også være tilfældet når vandløbsbunden i vandet hæves? Fremsend gerne en opdateret figur med anlægstiltagene i projektområdet.</p>	<p>Træspuns vist på kort 3-5 p. 40 i detailprojektet ved "B" vil ikke blive etableret. Spuns i §3 vandløbet ved D og E vil heller ikke blive etableret. Øvrige vil blive etableret på præcis samme måde, uanset at vandløbet ikke nedlægges men vandløbsbunden i stedet hæves. Træspuns placeres ikke i de §3 beskyttede vandløb men et lille stykke inde i den grøft, der sløjfes.</p>
<p>I driftsfasen ledes vandet gennem nye udgravede grøfter i delområde 1 til nedstrøms liggende vandløb. Der bedes redegjort for risikoen for påvirkning med okker til nedstrøms liggende vandløb? Og en vurdering af hvilken betydning det vil have for påvirkede vandløb.</p>	<p>Fra bygningsparcellen i det vestlige delområde og ud langs vejen mod øst til det østlige delområde ledes i dag vand i åben grøft og i en dybde, der svarer til den, de nye tracéer kommer til at ligge i. Der er ikke i dette forløb observeret okkerforurening if. lodsejer/driftsleder (gennem 20 år). Da jordbundstypen i området er ensartet er der derfor ingen grund til at forvente at de nye grøfte-stræk vil give anledning til øget risiko for okkerudløb.</p>
<p>Medsendte p-beregning viser ingen værdi i resultatet. Der bedes fremsendt både p-beregning og risikovurderingen ved N/P-vekselkurs</p>	<p>Vi gør opmærksom på forklaringen i detailprojektet p. 50 afsnit 4.3 hvoraf det fremgår, at der ikke er et egentligt afløb fra projektområdet - dvs. lateralt som er det P-regnearket regner med - men kun afstrømning vertikalt ned i jordmatricen. Derfor giver P-regnearket ikke en korrekt vurdering for dette projektområde, der vil have en ubetydelig P-frigivelse. Det efterspurgte regneark vedlægges inkl. N/P-vekselkurs. I det tidligere vedlagte P-regneark (bilag 17) fremgår en frigivelse på 0 kg P/år. Da fosforfrigivelse er 0 kg/år,</p>

	<p>giver N/P vekselkursen ikke mening, da denne beregning jo netop er lavet for at kunne vurdere en evt. P-frigivelse op mod N-tilbageholdelse og ift. det specifikke kystvandområde. Men der er vedhæftet et NP-vekselkurs ark, hvor data er indtastet i - som forudset giver det ingen nødvendige tiltag ift. fosfor.</p>
<p>Bygherre bedes redegøre for om det slam, der er tilført pileplantager i projektområdet i perioden 1995-1998, kan føre til forurening af §3 beskyttede vandløb, hvis Kragsskovhede lavbundsprojekt etableres.</p>	<p>Delområde 2: areal nr. 1: Ligger uden for projektområdet, så ingen påvirkning</p> <p>I delområde 1: ligger areal nr. 2 og 3: Under de nuværende forhold er disse områder drænedede – og ved en gennemførelse af projektet vil denne dræning ophøre, se udklip af projekttiltagskortet nedenfor. Under de nuværende forhold er der dermed en direkte forbindelse mellem de pågældende arealer og de beskyttede vandløb via drænledningerne. Det formodes dermed også, at der under de nuværende forhold er direkte forbindelse for evt. miljøfremmede stoffer fra arealerne og til de beskyttede vandløb. Gennemføres projektet afbrydes dræningen ved overgravning af drænene. Dermed stiger grundvandsstanden i området (afvandingsberegninger viser dog ikke vand på terræn, men blot en hævnning af grundvandet), og samtidigt afbrydes den direkte og kunstige forbindelse mellem arealerne og de beskyttede vandløb. Dette formodes at bidrage til at en potentiel udvaskning af MFS fra arealerne, hvor der er udbragt slam vil blive markant mindre, da der ikke efter en realisering vil ske direkte afstrømning af vand fra de pågældende arealer. Når man i dag anvender slam til jordbrugsformål vil det ske under "Bekendtgørelse om anvendelse af affald til jordbrugsformål", og med en tilladelse efter denne bekendtgørelse, vil man ikke efterfølgende kunne kræve fjernelse af slam, da der ikke er tale om en forureningskilde. Det samme vil derfor gælde for slam-udbringningen i Kragsskovhede. Desuden er slamudlægningen meget gammel, og det ville være omsonst (og ikke proportionelt) at lede efter rester af slammet efter markerne har været pløjet i +25 år. Ydermere er der ingen grundvandsinteresser i området, som var det SGAV's oprindelige bekymring gik på. Slamudlægning skal endvidere ikke kortlægges efter Jordforureningsloven.</p> <p>Oplysninger om hvordan slam anvendes til jordbrug uden skadelig påvirkning af miljøet til følge findes i ovennævnte bekendtgørelse. I Miljøstyrelsens rapport "Gennemførelse og anvendelse af slamdirektivet – Afrapportering 2023" beskrives det ligeledes, hvordan kontrolleret anvendelse af spildevandsslam til jordbrugsformål kan ske uden skadelige virkninger på miljøet. Med kontrolleret anvendelse forstås bl.a.</p>

	grænseværdier til miljøskadelige stoffer, sporbarhed af oprindelse og produktionssted og mængder.
--	---

